

DUURZAAM KANTOOR HOUDEN

DOOR / MARISKA JANSEN

De opwarming van de aarde raakt iedereen. Ook enkele advocatenkantoren nemen hun verantwoordelijkheid.

Deze vergaderruimte heeft geen enkele vaste verbinding met de gebruikelijke nutvoorzieningen,' zegt Taco Hovius, terwijl zijn blik over het Amsterdamse IJ glijdt. Hij heeft net een inspirerende meeting gehad op de *geWoonboot*, een autarkische woonark, op de NDSM-werf in Amsterdam-Noord. Zonnepanelen en boiler zorgen voor warm water en vloerverwarming.

Regenwater wordt opgevangen en gebruikt om het toilet door te spoelen. 'Een uitgelezen plek om op de hoogte te worden gebracht van de nieuwste ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid en CO₂-reductie, vertelt Hovius (45) van STIJL Advocaten.

Bij het Amsterdamse advocatenkantoor, gespecialiseerd in vastgoed en gebiedsontwikkeling, laten ze zich

regelmatig voorlichten over duurzaamheid. Het kantoor staat partijen bij tijdens de bouw van windmolenparken. Ook ondersteunen ze ontwikkelaars en gebruikers van kantoorgebouwen en distributiehallen die aan het zogenaamde BREEAM-keurmerk voor duurzaamheid willen voldoen. 'Professioneel gezien moeten we op de hoogte zijn van de nieuwste innovaties op het gebied

van duurzaamheid. Maar we willen ook de eigen medewerkers enthousiast maken voor energiebesparing,' zegt Hovius.

ZONNEPANELEN

Daarmee speelt STIJL in op de zorgen die leven over de opwarming van de aarde. Volgens een recent rapport van het wetenschappelijk klimaatbureau van de Verenigde Naties (IPCC) is opwarming van de aarde alleen nog met radicale stappen af te remmen. Wil de wereld de opwarming beperken tot 2 graden, dan moeten landen hun inspanningen verdrievoudigen.

'Een urgente maatschappelijke opdracht waar we allemaal mee te maken krijgen,' zegt ook Ivar Svensson (40), partner bij Geelkerken Linskens Advocaten in Leiden en Den Haag.

'Wij dragen ons steentje bij door het scheiden van afval, we gebruiken gerecycled kopieerpapier. Op maandag

serveren we een vleesloze lunch.' Liever had hij grotere stappen gezet, zoals het opwekken van eigen energie. Maar het historische pand waarin ze zijn gevestigd, heeft de monumentenstatus. 'Dat betekent dat innovatie niet kan,' zegt Svensson. 'Er mogen geen zonnepanelen op het dak en het enkel glas kan niet op zinnvolle wijze worden vervangen.'

'We gebruiken ons koffiedik om paddenstoelen op te kweken'

Bij STIJL Advocaten, gehuisvest in een modern gebouw, spelen deze beperkingen niet. Ze hebben het plan op korte termijn zonnepanelen te nemen, in nauwe samenwerking met de buurt. 'Het zou mooi zijn als de hele straat straks gebruikmaakt van een buurtaccu met zonne-energie,' zegt Hovius.

GROENE CLUB

Op de Amsterdamse Zuidas bundelen ze de krachten al langer. In 2012 is de Green Business Club Zuidas opgericht. Een netwerk van organisaties en bedrijven dat van het kantorenhart het meest duurzame gebied van Nederland wil maken. Ze voeren slimme veranderingen door. Zo plaatsten ze een vergistingsinstallatie die organisch afval omzet in

compost, en voeren ze actie tegen voedselverspilling. Ook advocatenkantoor Houthoff is aangehaakt bij deze 'groene club'.

'Een van de grootste innovaties op de Zuidas is dat we warmte en koude opslaan onder de nabijgelegen Nieuwe Meer,' zegt Dave Cohen (40) van Houthoff. 's Zomers wordt er warmte opgeslagen voor gebruik in de winter en andersom. We stoten met die bodemenergie beduidend minder CO₂ uit.' Bij Houthoff staat het onderwerp hoog op de agenda, vertelt Cohen. 'Op al onze

kantoren nemen we zo veel mogelijk energiezuinige maatregelen, onder andere op onze verlichting. En we gebruiken ons koffiedik om paddenstoelen op te kweken die vervolgens in de bedrijfsrestaurants worden verwerkt. We eten hier geregeld oesterzwammen.'

Uiteraard krijgt ook het forensenverkeer als een van de grootste milieuvervuilers aandacht. Werknemers van de Amsterdamse Zuidas die in het 'noorden' wonen, konden dit jaar een maandlang gratis reizen met de pas opgeleverde Noord/Zuidlijn. Bij Houthoff hebben medewerkers de beschikking over een NS-business Card. Dat geldt ook voor STIJL Advocaten in het centrum van de stad. 'Het blijft aan de medewerkers of ze er daadwerkelijk gebruik van maken,' zegt Hovius.

Werkverkeer is belangrijk als het gaat om CO₂-reductie, reageert Marc Davidson, milieufilosoof aan de Universiteit van Amsterdam. 'Een bedrijf dat wil vergroenen, doelt vaak op energieverbruik in het pand. Maar je moet ook kijken naar het reisgedrag van je werknemers. Moedig het gebruik van schone manieren van reizen aan, zoals elektrische auto's en de fiets. Doe aan *teleconferencing*. Probeer als er internationale besprekingen zijn er niet naartoe te vliegen.'

PAPIERLOOS

Een andere grondstof waarop kantoren kunnen besparen, is papier. ►

Vier sterren voor CMS

CMS verkreeg voor haar kantoor in de 'South Tower', onderdeel van het gebouw 'The New Atrium' aan de Zuidas, in november het 4-sterren BREEAM Excellent Nieuwbouw en Renovatie Oplevercertificaat.

BREEAM staat voor Building Research Establishment Environmental Assessment Method. Het is een beoordelingsmethode om de duurzaamheidsprestatie van gebouwen te bepalen. Het certificaat wordt uitgegeven door de Dutch Green Building Council.

Willem Hoorneman, managing partner bij CMS Nederland: 'Wij willen op een verantwoorde wijze omgaan met energie en milieu waarbij wij ons realiseren dat iedere verandering begint in de eigen persoonlijke en zakelijke kring. Wij vinden het dan ook van belang om op ons kantoor aan de Zuidas balans te creëren tussen duurzame en economische belangen.'

Het pand beschikt over zonnepanelen op het dak en kent een zogenaamde klimaatgevel. Door deze gevel wordt in de zomer de warme lucht tussen de binnenste en buitenste 'huid' van het gebouw geventileerd. Hierdoor blijft het binnen koel. In de winter wordt de ventilatie afgesloten waardoor de stilstaande warme lucht het gebouw juist verwarmt. Ook is er energiezuinige ledverlichting.

Bijvoorbeeld door een milieuvriendelijke printer te nemen, en zo veel mogelijk zwart-wit en dubbelzijdig te printen. Of nog beter, helemaal niet meer te printen. Al lijkt die laatste optie voorlopig nog toekomstmuziek. 'Dat de digitalisering van de rechtspraak is vastgelopen, helpt niet bij de ambitie om papierloos te werken,' oordeelt Ivar Svensson. 'Ik denk dat digitalisering op de lange termijn beter is, maar het is ook goed om na te denken over de *footprint* van iets. Van de energie die nodig is om een tablet te produceren, kun je heel veel papier maken. Maar voor het gebruik van papier heb je een printer nodig en die ook moet worden geproduceerd.' Ook bij Hovius denken ze na over vermindering van het papierverbruik. 'We zijn bezig met het digitaliseren van de bibliotheek, maar daar lopen we nog tegen vragen aan. Hoe kunnen we de digitale boeken beschikbaar maken voor het hele bureau? Daar komen nu ontwikkelingen in.'

'Het is goed om na te denken over de footprint van iets'

We maken vergaand gebruik van *legal intelligence*, een slim ICT-systeem dat het doorzoeken van bronnen eenvoudiger maakt,' zegt Hovius. 'Ik denk dat we uiteindelijk toegaan naar een volledige digitale bibliotheek en nagenoeg digitaal werken.' De zelfwerkzaamheid is mooi, maar uiteindelijk niet voldoende, verwacht milieufilosof Davidson. In zijn ogen zijn drastische stappen nodig. 'Ik denk niet dat bedrijven met alleen papiermaatregelen en zonnepanelen op het dak hun milieudoelen halen. Het is belangrijk dat bedrijven snel van het gas af gaan en volledig overschakelen op duurzame energie die ook echt groen is.' ■